

KULTTUURIPOLKU

YMPÄRISTÖ

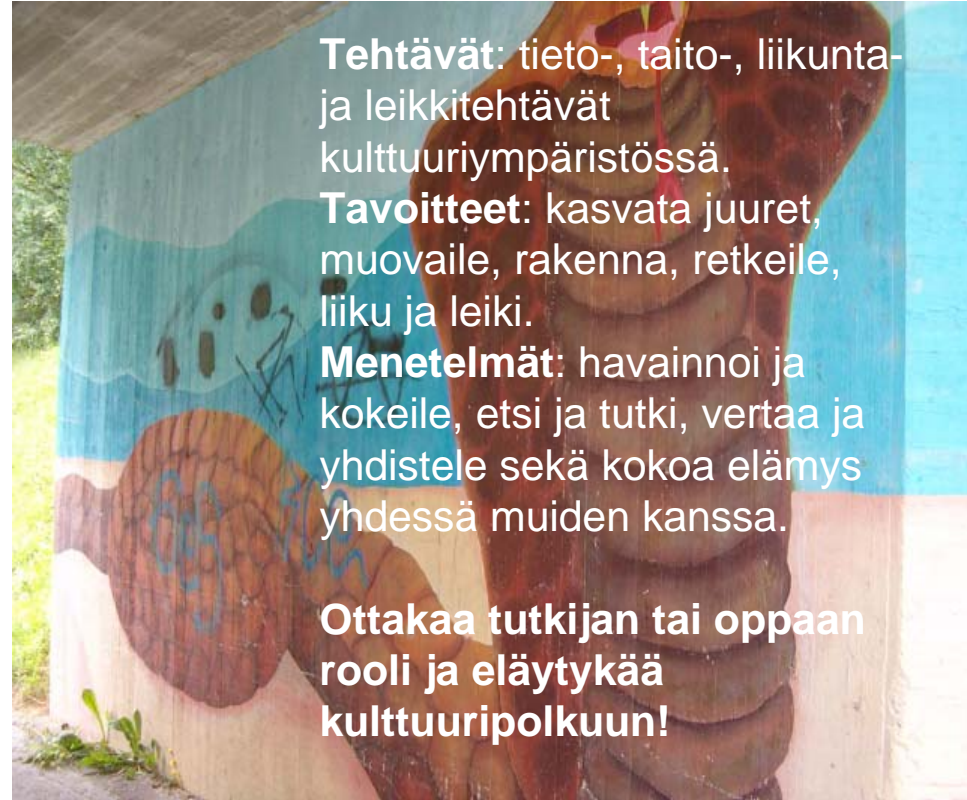
Ota omaksi kulttuuripolku adoptoi **talo** - **kirjasto** - **museo**

Opettajan apuna

- Ympäristöpolulla tutustutaan aluksi talojulkiksiin ja -perheisiin erilaisissa ympäristöissä.
- Tutustumistehtävät liittyvät ympäristön havainnointiin ja kokemiseen.
- Tehtävien kautta kasvatetaan taloja ja tutkitaan talon rakennusosia.
- Teemasivuilla tutkitaan rakennettua ympäristöä tila-, aika-, aine- ja elämystehtävien avulla. Lisäksi eläydytään rakennustukijan rooliin ja opitaan dokumentointia adoptoimalla oma talo.
- Rakennetun ympäristön lukutaito voidaan yhdistää joustavasti eri oppiaineiden opetukseen tieto-, taito-, liikunta- ja leikkitehtävien avulla.
- Tehtävissä on mainittu soveltuva kouluaine. Valitse tehtävistä luokalle sopiva, tai vain jokin osa.

Katso:

- Savon muisti -verkkosivuilla esitellään Pohjois-Savon museoita sekä kotiseutua.

Tehtävät: tieto-, taito-, liikunta- ja leikkitehtävät kulttuuriympäristössä.

Tavoitteet: kasvata juuret, muovaile, rakenna, retkeile, liiku ja leiki.

Menetelmät: havainnoi ja kokeile, etsi ja tutki, vertaa ja yhdistele sekä kokoa elämys yhdessä muiden kanssa.

Ottakaa tutkijan tai oppaan rooli ja eläytykää kulttuuripolkuun!

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Mikä ihmeen adoptoi?

Soveltuu: Kulttuuripolun Adoptoi talo -osio kutsuu Pohjois-Savon ala- ja yläkoulujen luokat, päiväkodit ja muut lasten sekä nuorten ryhmät tutkimaan ja vaalimaan oman kotikunnan perintöä. Kulttuuripolun ympäristö- (adoptoi talo), kirjasto- ja museotehtäviä voidaan yhdistää samaan kouluretkeen. Adoptiokohteena voi olla esim. kirjasto, jossa tehdään ympäristö- ja kirjastotehtäviä maun mukaan. Kulttuuriympäristöön ja rakennusperintöön tutustuminen aloitetaan yhden, omalle ryhmälle valitun paikallisen rakennuksen, rakennelman, maiseman tai ympäristöelämyksen parissa, jonka ryhmä ottaa omakseen. Adoptiokohteeseen tutustutaan mm. rakennusperintötyöpajan ”päivä rakennustutkijana” tehtävien avulla. Kohdetta hoidetaan päivittämällä tila-, aika- ja ainelomakkeita. Kohteella voidaan järjestää siivoustalkoita, perinnetapahtumia, pelejä ja leikkejä tai muita tapahtumia. Näin seurataan talojen elämää.

Sivutyypit: Esittelysivu; Kokoava sivu; Taustatietosivut (lähiympäristö tutuksi); Teemasivut (tila-, aika-, aine- ja elämyssivut); Infosivut (opettajille, oppilaille ja muille käyttäjille).

- Taustatietosivuilla on testereitä ja lisätehtäviä
- Teemasivuilla on projekti- ja verstastehtäviä

Tekijät ja oikeudet: Lasten kulttuurikeskus Lastu Ulla Bovellan ja Minna Halonen; sisältö ja piirustukset Minna Halonen; toimitustyö Ulla Bovellan; valokuvat Lastun kuva-arkisto ja Minna Halonen.

Tukijoita:

- Suomen kulttuurirahaston Pohjois-Savon kulttuurirahasto
- Taikalamppuverkosto, Ylä-Savon kehitys Oy
- Alfred Kordelin säätiö
- Sarka –hanke
- Kuopion kulttuuripalvelut

Adoptoi talo

Katso!
Mitä on **talojen**
vetovoima?

- Tervetuloa seuraamaan talojen elämää.
- Sivulla tutustut eri talotyyppeihin, havainnoit rakennuksia ja adoptoit oman talon.
- Ympäristön lukutaitosi kehittyä ja annat arvoa ympäristölle.
- Tehtäväsi on tallentaa adoptiotalon tuntomerkit **tila-, aika-, aine- ja elämyslomakkeille**.
- Harjoitustehtävien kautta opit tunnistamaan erilaisia taloympäristöjä ja rakennustapoja.
- Lomaketiedot auttavat sinua seuraamaan adoptiotalosi elämää.
- Sivusto on suunniteltu koululaisten verkko-opetusohjelmaksi. Rakennetun ympäristön lukutaito voidaan yhdistää joustavasti eri oppiaineiden opetukseen tieto-, taito-, liikunta- ja leikkitehtävien avulla.

Kun tunnet ympäristösi tunnet itsesi, mistä tulet ja minne menet
Kasva yhdessä adoptiotalon kanssa

Talojen vetovoimaa

Monimuotoisesta elämästä ja asumisen kehittymisestä kertovat ihmisen muovaamat tilat. Rakennetun ympäristön historia tuo esiin asumisen ja arkkitehtuurin jälkiä. Näitä tutkivat työkseen mm. arkkitehdit, rakennustutkijat ja -arkeologit. On hyvä kuitenkin muistaa, että me kaikki ihmiset katsomme, arvioimme ja koemme rakennettua ympäristöä joka arkipäivä. Itse asiassa ympäristöä ei ole ennen ihmistä. Ympäristön kokokuva ja maisema jäsentyvät ihmisen päässä. Ympäristömme on kuin jättimäinen kokonaistaideteos, joka syntyy aistiemme kautta. Näin jätämme pysyvän jäljen rakennettuun ympäristöön, ja ympäristö jättää jäljen meihin.

Kesytetty vai villi ympäristö

Kautta aikojen lapset ja aikuiset ovat toivoneet, että rakennetussa ympäristössä olisi turvallista ja kodikasta. Fyysinen rakennettu ympäristö suojaa ja ympäröi meitä tuoden turvaa, mutta joskus myös epävarmuutta. Ympäristöissä on erilaisia aistimaisemia, jotka muodostuvat äänistä, väreistä, tuoksuista, muodoista, valoista jne. Rakennetussa ympäristössä on paljon vaihtelevuutta. Ympäristö voi olla kaunis, ruma, raju ja herkkä tai ihan jotain muuta. Lähelläsi voi olla kodikas kotikylä tai kaupunginosa, mutta vastaan voi tulla myös pelottavalta kuulostava urbaani betoniviidakko, hiljainen maa- ja syrjäseutu tai autiotalo.

Omat kodit

Ammattilaisten suunnittelemat ja rakentamat ympäristöt, julkiset rakennukset ja kodit, ovat meille arkipäivää. Itse rakennettu koti on Suomessa jo paikoin uhanalainen laji. Rakennettu ympäristö on herkkä kaikenlaisille muutoksille. Aika ja ihminen voivat hävittää taloihin tallennettuja erityisiä taitoja, muistoja, tarinoita sekä materiaaleja. Taloista ja ympäristöstä kannattaa siksi pitää hyvää huolta.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Sisältö

Mitä, kenelle ja miksi **kulttuuripolku** kokoaa kulttuuripolun sisältöjä ja teemoja.

Opettajan apuna esittelee lyhyesti oppimistavoitteet ja -sisällöt.

Kutsu oppilaille avaa kulttuuripolun idean.

Talojen vetovoimaa kertoo, miksi talot ja rakennettu ympäristö ovat niin suosittuja.

Tutustumistehtäviä

- **Talojulkikset ja -tyylit** neuvoo tirkistelemään ja valokuvaamaan julkisia rakennuksia.
- **Taloperheet** tutustuttaa piirustus- ja valokuvaustehtävin erilaisiin taloryhmiin ja -tyyppihin.
- **Talotavikset:** opastaa tutkimaan tuttujen rakennustyyppien ja pihapiirien ominaispiirteitä.
- **Kasvata taloksi** auttaa huomaamaan rakennuksen ja ihmiskehon vastaavuutta.

Adoptoi talo, projekti- ja elämystehtäviä

- **Adoptoi oma talo** esittelee lyhyesti rakennusperintötyöpajan ja tila-, aika-, aine- sekä elämyssivut.
- **Rakennetun ympäristön historiaa** tarjoaa aikamatkan Pohjois-Savon rakennettuun ympäristöön.
- **Päivä rakennustutkijana** tehtäviin sisältyy rakennusperintötyöpaja (dokumentointi) ja retki adoptiokohteelle.
- **Sanasto ja kuvasto** avaavat kulttuuripolulla tarvittavia käsitteitä sanoin sekä kuvin.
- **Teemasivut tila, aika, aine ja elämys** tarjoavat adoptoi työskentelyä tukevia projektitehtäviä.
- **Tehtäväkooste** koulutyöskentelyyn (tiedosto)

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Talojulkikkiset ja -tyylit

- Katso Pohjois-Savon julkisia ja rakennuksia ja rakennelmia. Ne voivat olla perinne- tai moderneja rakennuksia. Rakennuksia esittelee **julkkisalbumi**.
- Tunnista edustavat, tyypilliset, hyvin säilyneet, suojellut, suosittu, vihatut, ihastellut, harvinaiset, ympäristöön sopimattomat ja käytetyimmät rakennukset, joilla on tarina kerrottavaksi.
- Tutki julkikkisen tyyliä. Tyylipiirteet näkyvät erityisesti talon julkisivun ikkunoissa ja ovissa. Piirteitä löydät myös rakennuksen muodosta, rakenteista, katosta, materiaaleista, väreistä ja koristeista.

Testeri: haastattele talojulkikkista. Käytä havaintoja ja mielikuvitusta. Valitse mieluinen talo ja kirjoita siitä kiinnostava juttu lehteen. Kysy: miten vaalitte julkisivua ja tyyliänne? Kuka on suunnitellut asunne? Mikä on mieluisin asu ja tyyli? Mistä koristeista teidät tunnistaa? Kauanko olette olleet julkisuusudessa? Onko teillä luurankoja kaapissa? Liitä artikkeliin valokuva tai piirros.

Lisätehtävät

Tirkistele kotiseutusi

julkkista: koulua, kirjastoa, museota, seurantaloa, kirkkoa, pappilaa, asemaa, kauppaa, uimahallia, terveysasemaa, poliisitaloa, kahvilaa, uimarantaa, viheraluetta

Kokoa julkkisalbumia

Valokuvaa julkikkisen ulko- tai sisäasu ja liitä kuva albumiin.

Lisätehtävät – Talojulkikset ja tyylit

Ympäristö- ja luonnontieto. **Julkisbongausta koulumatkalla.**

- Bongaa, mitä julkisia rakennuksia havaitset koulumatkalla tai -retkellä. Kuvaile, merkitse, valokuvaa tai piirrä rakennus. Mukaan kelpaavat rakennukset, rakennelmat, virkistys- ja viheralueet. Kartta auttaa bongauksessa.

Äidinkieli ja kuvataide. **Esittele talojulkkis.**

- Mistä tunnistat julkisen rakennuksen? Piirrä ja kuvaile tuntomerkit. Voit esittää kuvauksen word.doc tiedostona ja liittää siihen valokuvan tai piirroksen. Tai suunnittele talolle kuvallinen passi, josta voi havaita sen tuntomerkit.
- Mistä tunnistat talojulkiksen iän? Onko talossa ryppyjä, kolhuja, kulumia, kummallisia kylttejä, koristeita, vanhoja tai uusia julkisivumateriaaleja? Valitse talo, päättelee sen ikä ja kerro mistä tunnistit iän.
- Googleta talojulkiksen nimi. Löytyykö talosta historia- ja uutistietoja verkosta, sanomalehdistä tai kirjoista?
- Kirjoita tarina talojulkiksen kuviteltuun blogiin (talopäiväkirja), mitä julkikselle on tapahtunut yhden päivän aikana? Voit liittää kuvan tarinaan.

Kuvataide ja historia. **Vieraana julkisessa rakennuksessa.** Dokumentointiharjoitus.

- Tutkikaa kyläkeskustan tai kaupungin karttaa. Etsikää julkinen rakennus, jossa haluaisitte vieraila. Varatkaa luokalle vierailuaika.
- Miten julkinen rakennus ottaa sinut vastaan? Etsi rakennuksen pääsisäänkäynti, aula, odotustila, pääportaikko, porrassyöksyt, käytävät, sali, katsomo, halli tai muut julkiset tilat.
- Mikä voisi olla talojulkiksen käyntikortti?
- Ovatko tilat tehty kauniiksi katsella ja käyttää? Mitä kaunista ja käytännöllistä havaitset eri tiloissa?
- Ole kohtelias ja riisu pipo ja ulkovaatteet pois julkisissa tiloissa kyläillessä esim. kirkossa, ravintolassa, ruokasalissa ja kahvilassa.

Kuvataide. **Tuunaa julkis tyylillä.**

- Valokuvaa julkinen rakennus ja tulosta kuva. Tuunaa julkisivun tyylikelementit piirtäen tai kollaasitekniikalla makusi mukaan.
- Esitä valokuva ja piirros: julkis ”**ennen ja nyt** (tuunattuna)”. Kiinnitä huomiota erityisesti ikkunoihin ja oviin sekä yksityiskohtiin. Esittele tyylikäs talo luokallesi ja kerro, miten sen tyylin tunnistaa.

Matematiikka ja kuvataide. **Suunnittele julkiskimuotti tai resepti.**

- Muotissa tulee näkyä julkisen rakennuksen ääriviivat ja perusmuodot. Muottia käytetään piparifasadin tai piparkakkutalon tapaan.
- Taikinan voit kuvitella tekeväsi oikeista rakennusmateriaaleista. Reseptissä tulee olla esim. puuta, betonia, luonnonkiviä, tiiltä, peltiä, terästä, lasia jne.
- Mieti reseptiin materiaalit ja ainemäärät sen mukaan, mitkä ovat julkisivun päämitat, tilavuus, pinta-ala, vanhat tai uudet materiaalit.
- Esitä valmistusohje selkeästi. Käytä mittoja, mallia, piirrosta, kuvaa ja eri tekstityyppejä.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Taloperheet

Kaupungissa ja maaseudulla

- **Julkiset** rakennukset, rakennelmat ja viheralueet: koulut, pankit, liike- ja tavaratalot, kauppakeskukset, sairaalat, paloasemat, teatterit, kirjastot, museot, ravintolat, kirkot, pappilat, elokuvateatterit, musiikkitalot, tehtaat, rautatie- ja linja-autoasemat; uimarannat, kaupunki- ja luonnonpuistot.
- **Yksityiset** rakennukset, rakennelmat ja pihapiirit: kerrostalot (piste- ja lamellitalot), rivitalot, ketjutalot, omakotitalot, paritalot, maatilarakennukset, huvilat, mökit ja erilaiset piharakennukset, pellot, kasvimaat, puutarhat, huvimajat ja rannat.

Testeri: top 10 vetovoimaiset kohteet. Valokuvaa, piirrä tai maalaa julisteeseen kotiseutusi 10 suosituinta turisti- tai vierailukohdetta. Valitse kohteet oman makusi mukaan. Jos et löydä kymmentä kohdetta, käytä mielikuvitusta ja esittele esim. top 5 urheilukohteet jne.

Lisätehtävät

• Maaseutu: asemapiirros havainnekuva rakennusten ja rakennelmien määrästä

• Kaupunki: kaava tai kartta havainnekuvasi rakennusten ja rakennelmien määrästä

Kokoa perhealbumia

Valokuvaa taloperheen jäsenten ulko- tai sisäasu ja liitä kuva albumiin.

Lisätehtävät – Taloperheet

Ympäristö- ja luonnontieto, äidinkieli. **Tutustu kouluperheeseen.** Käytä verkkosivuilta saatavia karttoja ja esittelyjä (kotisivut) apuna.

- Sijoita kuntasi tai kaupunkisi kouluperhe kartalle. Merkitse ala- ja yläkoulujen nimi, sijainti sekä osoitteet karttaan.
- Mihin kouluun menet seuraavaksi? Miten kuljet tulevaan kouluun?
- Piirrä tai valokuvaa koulut yhteiskuvaan isolle kartongille julisteeksi. Mieti kuvien sanomaa.
- Kuvaile julisteessa koulujen ulkoasua (julkisivu) sekä luonnetta. Mitkä ovat koulun parhaat puolet? Millaiset oppilaat koulua käyttävät?

Kuvataide ja äidinkieli. **Kulissijulkisivu.** Valmista lähiympäristösi julkisen tai yksityisen rakennuksen julkisivu.

- Piirrä ja mitoita julkisivu esim. aaltopahville (pahvirulla tai -laatikko). Arvioi ikkunoiden ja ovien paikat. Leikkaa aukot avautuviksi. Kiinnitä huomiota julkisivun, ikkunoiden ja ovien mittasuhteisiin sekä yksityiskohtien sijaintiin. Leikkaa lopuksi julkisivu irti pahvista ääriiviivojaan myöten.
- Valmista rakennuksen käyttäjiä. Valokuvatkaa ihmisiä neutraalia taustaa vasten. Tulostakaa kuvat, leikatkaa hahmot ja liimatkaa ne pahvialustalle. Arvioi ihmisten mitta suhteessa rakennuksen julkisivuun ja aukkoihin.
- Malli-ihmiset liikkuvat ovista, kurkkivat ikkunoista ja kertovat tarinoita erilaisista tapahtumista rakennuksessa. Kirjoita lyhyet vuorosanat ihmisille. Pikanuken saat myös, kun käytät kipsinauhaa muotoiluun.

Kuvataide ja äidinkieli. Vaikuta ympäristön tunnettavuuteen. Esittele ”**talo ja sen kaverit**”.

- Mistä tunnistat tavatessa kaupat, kirjastot tai koulut? Mistä tunnistaa kaupparakennukset? Miten kaupoissa näkyy ostaminen tai kuluttaminen? Miten kirjastoissa näkyy tarinat ja kirjat? Miten kouluista, niiden piharakennuksista ja pihoista näkyy oppiminen?
- Jos asuinalueellasi on paljon samantyyppisiä kotitaloja, mistä tunnistat oman kodin?
- Kotiläksy: Kuvittele tulevasi pimeällä kotiin. Laita side silmille kotikadulla tai pihaportilla. Pyydä kaveria varmistamaan takanasi, että kuljet turvallisesti. Etsi tie kotiin ääniä kuunnellen ja tietä tunnustellen.

Äidinkieli ja kuvataide. **Marssi, kirjoita tai mainosta koulun puolesta!**

- Valmista iskulause ja banderolli tai kyltti koulua koskevaan mielenilmaisuun. Pohdi, saako lähiympäristön koulun lakkauttaa, pitäisikö se korjata tai rakentaa uusiksi? Keksi naseva iskulause koulun puolesta.
- Kirjoita yleisöosasto kirjoitus ja pohdi, miksi haluatte säilyttää oman kylän tai kaupunginosan koulunne.
- Mieti, mikä ominaisuus kuvaa kouluasi parhaiten: erityispiirre, jonka haluat säilyttää. Suunnittele koulullesi ominaispiirteen mielikuvan mukainen mainos, logo, iskulause tai tuote. Asettakaa mainos esille koulun julkisivuun, portille tai muulle näkyvälle paikalle. Tuotetta voi myydä kampanjoissa koulun hyväksi.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Talotavikset

Kotona ja kylillä

Kun kerrot millainen on lähiympäristösi, kerrot myös itsestäsi. Rakennettu ympäristö on peilisi.

- Kotini: oma huone, yhteiset tilat ja pihapiiri
- Kouluni: oma luokka ja yhteiset tilat, koulun piha ja urheilukenttä
- Kulkureitit: pihapiirin käytävät ja polut, ”koulutie”, kävelytie, pyörätie, maantie, moottoritie, sillat ja rampit
- Leikki- ja harrastuspaikat: halli, kerhuhuone, puisto, metsä, maja, kenttä tai rata.

Testeri: ufona omassa ympäristössä. Laskeudu omalle tai kaverin kotipihalle. Lähestykää pihapiirin alkuasukkaiden rakennelmia varoen. Etsikää uusia paikkoja, hylättyjä nurkkia, käytettyjä tavaroita, pimeitä huoneita, heijastavia pintoja, kummallisia ääniä, seikkailuja ja jännitystä. Selostakaa ufokavereille reaaliajassa, mitä koette oudossa ympäristössä ja nauhoittakaa seloste. Voitte käyttää tallentamiseen myös videokameraa.

Lisätehtävät

Lisätehtävät – Talotavikset

Musiikki. **Äänimiksaus.** Tee äänitehosteita itse tehdyillä soittimilla tai kännykälle soittoaäni.

- Kuuntele koti- ja kouluympäristön ääniä. Tee kuulemasi perusteella äänitehosteita; suhinoita, ropinoita, vinkunaa, solinaa ja kopinaa esim. erilaisilla esineillä.
- Kuuntele äänitettä. Tunnistatko tutun rakennuksen?

Äidinkieli ja kuvataide. **Suunnittele pelimaailma.** Etsi peli- tai leikkipaikka kodista, pihalta, kylältä tai kaupungista.

- Piirrä pelimaailmasta mielikuvakartta. Kuvaa karttaan: pelipaikan rajat, mistä peli tai leikki alkaa, mitä hahmoja on pelissä, mitä rakenteita tai välineitä leikkiin kuuluu ja missä ne sijaitsevat. Kuvaa karttaan symbolein pelaajien roolit: millaisia hahmoja pelissä on ja millaisia ominaisuuksia sekä erityiskykyjä hahmoilla on .
- Tee pelin kuväskirjoitus: missä tilassa leikitään pelin eri vaiheissa; kuinka monta pelaajaa tarvitaan; miten leikki etenee alussa, keskivaiheella ja lopussa (juoni); mitä sääntöjä tai vuorosanoja käytetään?

Biologia, kuvataide ja käsityö. **Istuta elättipuu.**

- Osoita kartalta tai retkellä lähiympäristösi luonnontilaiset ja ihmisen muovaamat alueet. Missä puut ja pensaat antavat suojaa, reunustavat, ovat maamerkkejä tai koristeita?
- Mihin istuttaisit itsellesi tai ystävälle elätiksi lemmikkipuun?
- Mikä puulaji kuvaa sinua tai ystävää parhaiten?
- Miten suureksi puu kasvaa ja millaisen kasvupaikan se tarvitsee?
- Suunnittele pienoismallina puusi alle istumapenkki tai lepopaikka. Voit rakentaa puun ja penkin ulos tai sisällä levyalustalle. Käytä luonnonmateriaaleja rakentamiseen.

Maantieto ja biologia. **Matkamuisto ämpärissä.**

- Ota koulumatkalle mukaan lasten ämpäri. Kerää matkalla muutama matkamuisto. Löydökset osoittavat, oletko maalais- vai kaupunkilaiskoulusta ja mikä vuodenaika on. Ei saa kerätä lasinsiruja tai muita teräviä esineitä!
- Kerää elollisia ja elottomia muistoja: erilaisia pieniä kiviä, käpyjä, heiniä, ruokoa, sulka, kastemato, naru, roskapaperi tai -muovi, pullonkorkki, kukkia, muurahainen jne.
- Kootkaa luokassa matkamuistonäyttely.
- Mistä näytteistä tunnistaa kaupungin tai maaseudun? Kadun tai metsäpolun? Kodin tai koulun pihan?

Lisätehtävät – Talotavikset

Ympäristö- ja luonnontieto, kuvataide. **Pysäkki mielessä.**

- Valokuvatkaa koulumatkalla bussipysäkkimaisema. Kuvassa tulee näkyä bussin tienvarsi- tai katosmerkki (tolppa) ja maisema sen taustalla.
- Kootkaa valokuvista tunnustusrivi luokan seinälle. Tunnistakaa pysäkeiltä, mikä paikka, kaupunginosa, katu, kortteli jne. on kyseessä?
- Jos ette tunnista paikkaa ja pysäkkiä, suunnitelkaa sille uusi pysäkkitunnus: pysäkkitoteemi, -paalu, -viiri tai -salko. Pysäkkitunnuksen tulee näkyä hyvin ja sen on kuvattava lähiympäristön tunnuspiirrettä.
- Valmista pysäkkitunnuksesta pienoismalli tai oikea tuote lähipysäkillesi.

Musiikki, kuvataide ja äidinkieli. Ole tietäjä ja **runoile sisäänkäyntiloitsu.**

- **Taustaa:** Loitsut ja runonlaulu ovat Savon ja sen kulttuurisen tytäralueen Karjalan rikasta sanaperinnettä. Savon kylissä liikkui menneinä vuosisatoina lukuisia tietäjiä, veijareita ja rosvoja. Monenlaista loitsua ja varjelusta tarvittiin vieraiden matkamiesten tupaan tullessa.

” Kamanat kohottukohot lakin päästä laskematta,
kynnykset alentukohot kengän kannan koskematta,
pihtipuolet välttyköhöt, ovet ilman auetkohot
vieraan tullessa tupahan, astuessa aimomiehen!”

Tutustu Kalevalaiseen runomittaan ja loitsu- sekä tervehdysperinteeseen. Valitse mieluinen tervehdys tai loitsu ja esittele se muille.

- Mistä vieraan tervehdys tai loitsu kertoo ja mitä merkityksiä sillä on?
- Suunnittele oma räväkkä ja voimauttava loitsu tai kutsu Kalevalan runomittaan. Kutsu ystävä tai vieras kotiisi, huoneeseesi tai muuhun sinulle mieluiseen tilaan.
- Kuvaile sanoin ja sävelin kutsun tunnelmaa sekä voimaa.
- Näytelkää ja laulakaa kutsu (loitsu) sekä siihen liittyvä tervehdystilanne. Valmistakaa rooliasuja ja lavaste esitystä varten.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Kasvata talo

Ihmiskehon ja rakennuksen osissa on paljon yhteistä.

- Jalka perustaksi kantamaan
- Pohja asumisen pinta-alaksi
- Runkorakenne tukemaan
- Sydänmuuri lämmittämään
- Seinät suojaamaan
- Ikkunat ja ovet ilmettä luomaan (aukot)
- Katto kattamaan ja piipun päälle hattu
- Vuoraus ulkoasuksi verhoamaan
- Valitse yhteensopivat rakennuselementit ja kasvata talo.

Testeri: Seinilläkin korvat on. Tutustu kotitalon tai julkisen rakennuksen seiniin. Kuvittele millaisia tarinoita seinät ovat kuulleet vuosien aikana? Pyydä seinää kertomaan tarina, juoru tai salaisuus. Onko seinä pysynyt vahvana ja luotettavana? Kirjoita seinän kertoma tarina paperilapulle ja piilota se hyvään kätköön.

Lisätehtävät

Lisätehtävät – Kasvata talo

Kuvataide ja äidinkieli. **Talon elämää.** Kirjoita, piirrä ja kuvaile, miltä tuntuisi olla talo:

- Miltä paino tuntuu kivijalallasi?
- Mitä näet suurista tai pienistä ikkunoistasi?
- Tuntuuko runkosi tukevalta?
- Miten ja keitä sydänmuurisi lämmittää?
- Millainen ulkoseinä ja katto suojaavat sinua?
- Mitä olet säilönyt matalaan kellariisi?
- Miltä tuntuvat esineet ja muistot, joita on tallennettu viileälle vintillesi?
- Millaista rytmiä ihmisten askeleet saavat aikaan lattiaillasi?
- Piirrä tai maalaa omakuva talona.

Äidinkieli, vieraat kielet ja musiikki. **Kasvata laulusta talo.**

- Tutki suomalaisia tai vieraskielisiä kansanlaulu-, iskelmä-, pop-, rap- ja rock-sanoituksia joissa kuvataan taloja tai tilassa liikkumista.
- Kuuntele ja lue sanoituksia, miten sanat rakentavat ja kuvailevat tilaa sekä tilatunnelmaa?
- Kokoa valitsemasi laulun sanoituksen mukainen pienoismalli tilasta tai talosta.
- Valmista talo sanojen tunnelman mukaisista materiaaleista.

Matematiikka, kuvataide. **Pelaa pohjalla.**

- Pohdi, miten käytät omaa huonetta tai tilaa? Miten tuunaisit nykyisen huoneesi siistimmäksi?
- Suunnittele huone ja kalustus neliöpohjalle (m x m). Laske huoneen pohjaan tarvittavat neliöt eli pinta-ala. Mieti huoneen toimintoja, mittasuhteita ja minkä kokoisia kalusteita käytät. Vaihda kalusteiden paikkaa pohjalla. Huomioi, missä ovat ikkuna- ja oviaukko.
- Muunna samat toiminnot ja kalusteet ympyrä- tai kolmiopohjaiseen huoneeseen. Laske tarvittavan ympyrä- tai kolmiopohjan pinta-ala.
- Mitä eroja huomaat erilaisissa pohjissa? Millainen pohja säästää tilaa?

Lisätehtävät – Kasvata talo

Matematiikka, fysiikka. **Kestävää talogeometriaa.** Sommittele ja kokoa rakenteita geometrisista perusmuodoista.

- Leikkaa pahvista neliö moduuliksi. Mieti sopiva neliön sivun mitta. Piirrä neliön kulmista lävistäjät. Käytä neliön sisään jääviä lävistäjien ja tasakylkisiä kolmioiden sivujen mitta erikokoisten kolmioiden, neliöiden ja ympyröiden mitoittamiseen. Siirrä haluamasi geometriset muodot värilliselle paperille. Leikkaa ja sommittele lopuksi muodoista rakennuksen julkisivu paperille.
- Valmista coctailtikkuja ja sinitarraa käyttäen tasasivuisista kolmioista nelitahokas, eli tetraedri.
- Valmista samoin välinein neliöstä ja tasasivuisista kolmioista pyramidi.
- Kokeile himmeligeometriaa. Pätki mehupilleistä kaksitoista samanmittaista palaa. Pujota neljä pilliä kalastajanlankaan ja solmi lanka tiukahkoksi neliskanttiseksi lenkiksi. Nelikulmion jokaiselle sivulle pujotetaan lankaan kaksi pilliä kolmioksi (älä vielä solmi). Lopuksi solmi kaksi vastakkaista kolmiota ulkokärjistään kiinni toisiinsa neliökehän ylä- ja alapuolelle. Valmistit juuri oktaedrin.
- Testaa painoilla, mikä yllä esitetyistä geometrisista rakenteista on kestävin.
- Kotitehtävä: kokoa geometrisia perusmuotoja karkkipäivänä coctailtikkuja, lakritsaa tai vaahtokarkkeja yhdistelemällä.

Kuvataide ja arkkitehtuuri. **Väännä rakennukseen volyyymia!** Tutki korkeaa ja matalaa rakentamista sekä mittakaavaa.

- Rakenna pehmeästä materiaalista. Suunnittele sanomalehti-, vessapaperista tai huovutusvillasta: korkea talo maan päälle ja matala talo maan alle.
- Mieti rakennuksille sopiva mittakaava, rakennusmateriaalit ja muoto. Rakenna talot ulos.
- Mitä rakennusosia ja tukirakenteita tarvitset? Käytä luonnonmateriaaleja, esim. tikkuja ja kiviä apuna.
- Tutki, millaisia rakennuselementtejä pehmeästä materiaalista kannattaa muotoilla rakennettaessa matalaa tai korkeaa.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Rakennetun ympäristön historiaa Pohjois-Savossa

Johdanto rakennettuun ympäristöön

- Puun merkitys suomalaisessa rakentamisessa

Esihistoria ja eräkausi 8400eaa. - 1300 jaa.

- Kota on koti. Varhaiset rakennustyypit Pohjois-Savossa

Keskiaika ja renessanssi 1500-luku

- Savutupa asumisen tapana ja Pohjois-Savon pysyvät asujaimet

Barokki 1600 - 1750 ja Ruotsin vallan mahti

- Kirkonkylät tutuiksi

Kustavilaisuus 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun empire

- Uusia asumistiloja ja puukaupunki

Historialliset tyylit 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alun Jugend

- Savon rata, kivikaupungin ja teollisuuden rakennukset

Itsenäinen Suomi ja moderni arkkitehtuuri 1920-luvulta eteenpäin

- Pohjois-Savo modernissa mukana

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Adoptoi oma talo

- Valitse oma talo tutkimuskohteeksi.
- Tutustu taloon: tutki ja tee verkossa tutustumistehtäviä teemasivuilla.
- Osallistu rakennusperintötyöpajaan.
- Päivitä tallennuslomakkeita.
- Seuraa talon elämää: perusta adoptiotalollesi blogi (päiväkirja), järjestä talolla siivoustalkoot, perinnetapahtuma tai roolipeli ja muita leikkejä.

Teemasivut

➤ **Tilatehtävät ja taustat**

Rakennukset, pihapiirit ja luonnonympäristö muodostuvat tiloista.

➤ **Aikatehtävät ja tausta**

Ajan kuluessa ympäristömme muuttuu.

➤ **Ainetehtävät ja taustat**

Kestävä, kaunis ja ajaton materiaali on luonnonmukainen.

➤ **Elämystehtävät ja taustat**

Yhdessä tutkittu ja hoidettu ympäristö koetaan tärkeäksi.

Rakennusperintötyöpajasta voi kysyä
Lastenkulttuurikeskus Lastusta.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Päivä rakennustutkijana

Rakennusperintötyöpaja

- Tutkijoiden ohjelma
- Opettajan ohjelma
- Tallennuslomakkeet:
tila, aika, aine, elämys

Testaa retkikunto: Suunnittele ”päivä rakennustutkijana” -retkipäivän piknik menu (evästarjonta): millaiset on maukkaat eväät, hyvä eväiden syöntipaikka ja millaisia varusteita sekä välineitä piknikkiin kuuluu?

Projektitehtävät

Vuatumukset:

Uteliias, osaa eritellä ja yhdistellä tietoja, epäilevä, tarkka, kyselevä, ihmisrakas, osaa eläytyä, vilkas mielikuvitus, tuntee historiaa ja arkkitehtuuria, osaa piirtää ja valokuvata, ei pelkää kotieläimiä ja hyvä huumorintaju.

Projektitehtävät - Päivä rakennustutkijana

1. Esityöt ja ohjelma.

- **Valitkaa** adoptio- ja **tutkimuskohde**: Valinta tehdään luokassa esittämällä kohteeksi lähiympäristön rakennuksia, rakennelmia tai ympäristöjä. Kohteista käydään arvohuutokauppaa tai niistä äänestetään arvokkain. Kohteiden kulttuuriarvoja voitte mitata niiden aitouden, harvinaisuuden tai yleisyyden, elämyksellisyyden, tyylin, historian, esteettisyyden tai jonkin muun mielestänne tärkeän arvon perusteella. Nämä ovat valintaperusteita eli - kriteereitä.
- Selvittäkää **kohteen sijainti kartalla ja taustatiedot** netissä, kirjoissa, valokuvissa ja esitteissä. Valittu kohde paikannetaan kartalla ja etsitään matkareitti sekä kulkuväline kohteelle. Taustatiedot kirjataan lyhyesti muistiin: kohteen nimi, osoite (katu, kylä), rakennustyyppi, rakennusten lukumäärä, rakennusikä ja omistajatiedot.
- Muodostakaa kohteeseen sopivat **tutkijaryhmät**: mittaajat, piirtäjät, etsijät, haastattelijat, tarinoijat ja valokuvaajat. Tutkijoiden tehtävät selviävät kohdasta: **tutkijoiden ohjelma**.
- Suunnitelkaa **päiväohjelma**: ohjelmassa tulee näkyä retken ohjaajat, osallistujat tutkijaryhmittäin, retkelle lähtöaika koululta, lyhyesti tutkimussuunnitelma ja -aikataulu, ruoka- tai evästäuko sekä paluu-aika koululle.

2. Hyppää rakennustutkijan saappaisiin

- **Tutkijan rooli**: rakennustutkija on asiantuntija, joka havainnoi tarkasti ympäristöä, etsii kohteiden ominaispiirteitä, tutkii ympäristön muutoksia, kertoo miten kohteen arvot säilytetään ja tallentaa arvot raporttiinsa. Tutkija ei käy arvohuutokauppaa kohteista tai taio arvoja hatusta. Tutkija käyttää arvoja tallentaessaan yhdessä sovittuja valinnan perusteita kuten sinäkin (ks. yllä tehtävä 1).
- **Sään mukainen rooliasu**: tutkijan suosikkeja ovat mm. kumisaappaat tai vaelluskengät, sateen kestävä takki ja housut, kerrospukeutuminen, lippalakki, aurinkolasit, lierihattu, reppu ja kynsikkäät.
- **Tutkijan reppu**: Tarkista, että digitaalikameran akussa on virtaa ja laita kamera omaan laukkuun. Ota reppuun mukaan kansio, piirustuspaperia ja kyniä (lyijykynä ja veden kestävä tussi). Merkitse kohde omaan karttaan ja ota kartta taskuusi, jotta voit matkalla tarkistaa oikean suunnan!

Projektitehtävät - Päivä rakennustutkijana

3. Tutki ja tallenna.

- Täytä kentällä rakennuksen tunnistetiedot: **tila-, aika- ja ainelomakkeille**. Etsi, havainnoi, mittaa, piirrä, valokuvaa ja haastattele.
- **Haastatteluvinkki**. Haastattele kohteen omistajaa ja käyttäjiä. Tee etukäteen valmiiksi kysymyslista kohteen taustatietojen perusteella. Pohdi, mitä tietoja tarvitset kohteen tallentamiseksi tuleville sukupolville. Tarvitsetko historiatietoja rakentamisesta, käytöstä ja asumisesta; muistitietoa ja tarinoita; materiaalitietoja (rakennusmateriaaleista); suunnittelutietoja arkkitehtuurista ja tyylistä tai maisematietoa ympäristöstä?

4. Valmista kokonaiselämys. **Yhdessä tutkituista kohteista tulee kaikille läheisiä paikkoja!**

- Kootkaa tutkimusaineisto kulttuuripolun tehtävistä tai ”päivä rakennustutkijana” aineistosta. Kootkaa näyttely esim. ympäristölaatikoihin, jotka voidaan kuljettaa helposti esille ja esiteltäviksi. Pohjustakaa piirustukset, kirjoitukset ja valokuvat ensin kartongille. Laatikot voidaan jakaa seuraavasti: **1. Kulttuuripolun karttakuvat ja historiatiedot** (kirjoitukset tai haastattelut), **2. pihapiiriä esittelevät piirroksat ja valokuvat** (asemapiirros) ja **3. rakennuspiirustukset**. Rakennuspiirustusten laatikon voit jakaa osiin välilehdillä: ulkoasu (julkisivupiirustukset), sisäasu (pohjapiirustukset) ja yksityiskohdat (koristeet ja rakennusmateriaalit).
- Jaettu elämys voi olla myös: kohdetta esittelevä raportti, esitelmä, draama (tarinateatteri), tapahtuma (iltamat tai talkoot kohteella), karttaesitys, pienoismalli, seinämaalaus, tehtävärata, kätkö, roolipeli jne.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Sanastosopan ainekset pilkottuna

Sanasto:

Historia

Rakennetun ympäristön hoito

Arkkitehtuuri

Sanaston ylä- ja alakäsitteet

Kulttuuriympäristö

- Arkeologinen perintö eli muinaismuistot (entisajan ihmisen toiminnasta syntyneet jäljet)
- Maisema (luonnon-, viljely- ja perinnemaisema)
- Rakennettu ympäristö

Rakennettu ympäristö

- Rakennukset ja rakennelmat
- Pihapiirit
- Puistot
- Kadut ja tiet
- Sillat ja kanavat

Kaupunkisuunnittelu kaavoitus

- Kaupunginosa (taajama, haja-asutus)
- kortteli ja tontti

Pihapiiri

- Päärakennus
- Piharakennukset, talousrakennukset
- Rakennelmat (aidat, kaivot, kellarit, kivetykset, kuopat, kasvimaat, puutarha, leikkipaikat jne.)

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Kuvastosopan ainekset ovat

- Valokuva-albumi (oppilaiden tuottama)

Talojulkiset albumi

Taloperheet albumi

- Piirrokset ja havainnekuvat

Rakennustyyli ja tuntomerkki

Asemapiirros (pihapiirin elementit)

Pohjapiirros (tilajäsennyksen elementit)

Tallennuslomake:

Tila

Aika

Aine

Elämys

Valokuvat

Havainnekuvat:

- Kulttuuriympäristö
- Tallennuslomakkeet
- Asemapiirros
- Pohjapiirros
- Rakennustyyli ja tuntomerkki
- perinteiset pohjatyypit
- Rakennusosat: kivijalka (sokkeli), lattia, seinä, katto.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Tila

Rakennukset, pihapiirit ja luonnon ympäristöt muodostuvat erilaisista tiloista.

- Rakennettu tila puhuu ja kertoo omalla olemuksellaan.
- Arkkitehtoniseen **tilaan vaikuttavat tekijät:** muoto, ulottuvuudet (pituus, leveys, korkeus), rytmi, viiva, liike, pisteet, valo, varjo, pinta, syvyys, väri, ääni, materiaali ja rakennustekniikka sekä aika ja muistot. Yhdessä nämä luovat arkkitehtuurin kielen, tyyliin ja ihmisten tilakokemuksen.
- Tyyli kertoo rakennuksen ominaispiirteistä.
- Tutustu tilaelementteihin perinteisessä ja modernissa ympäristössä: kotona, koulussa, kylällä ja kaupungissa.
- Tutki tilan tekijöitä eli tilaa luovia elementtejä erilaisin tehtävin.

Projektitehtävät

Tavoitteet ja soveltuvuus

- Aihekokonaisuudet: osallistuva kansalaisuus; vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta; teknologia; viestintä ja mediataidot.
- Harjoittele lukemaan tilaa!
- Tilalomake

Projektitehtävät - Tila

Kuvataide. **Moderni koti ja arjen ympyrät.** Valmista valokuvadokumentti alla olevien aiheiden mukaan kodin tiloista ja toiminnoista. Voit keksiä myös kodin tiloja kuvaavan oman dokumentti aiheen. Pohdi aihetta ja käytä mielikuvitusta.

- Ekoteko kodissa
- Kodin säliää ja pömpelitä
- Peliluolan alkuasukkaat
- Puidaan likapyykkiä
- Verhot heiluu ikkunoissa
- Kotiteatteri hallitsee asukkaita
- Kadonnut kirjahylly
- Vaatesuma tien tukkona
- Miljoonalaatikko yllätyksiä täynnä
- Tupatarkastus suurennuslasilla
- Tasot täynnä (ennen siivouspäivää)

Kuvataide ja matematiikka. **Kotina keinuva pesä.**

- Haaste: tilan ja rakenteen hahmottaminen, sorminäppäryys
- Tarvikkeet: luonnon-, kierrätys- ja valmismateriaaleja.
- Tee pesän tiloista pohjapiirustus tai perspektiivikuva. Merkitse kalusteiden paikat. Voit valmistaa kalusteet myöhemmin.
- Suunnittele pesän aukot tarkasti.
- Jos et ole yhtä kätevä kuin eläimet tai linnut pesän teossa, puhalla isohko ilmapallo ja solmi sen puhallusaukko; levitä ilmapallon päälle liisteröityjä sanomalehtisuikaleita, mutta jätä puhallusaukon ympäryys hiukan avoimeksi. Kun suikaleet ovat kuivuneet, sivele pinta laimennetulla Erikeeper-liuoksella. Maalaa pinta mieluisilla väreillä. Lopuksi leikkaa pallopesän oviaukko puhalluspäähän. Tee oviaukosta niin suuri, että voit kalustaa pesän.
- Testaa, mille perustukselle ja mihin asentoon pesän voi sijoittaa?

Kuvataide. Toimintaa koulun pihalla.

- Tutki koulun pihatila: tontin rajat, rakennusten paikka, polut, pihatiet, portit, leikkelineet, liikuntapaikat, aidat, puukujat, yksittäispuut ja viheristutukset.
- Piirtäkää koulualueen asemapiirros läpinäkyvälle kalvolle.
- Arvioi pihan toimintoja ja niiden tarvitsemia kalusteita: autoliikenne, virkistäytyminen, kävelyliikenne, leikit, liikunta, varastointi, paikoitus jne. Valokuvaa toiminta, sen vaatima tila ja kalusteet.
- Jakautukaa ryhmiin. Kuvatkaa eri toiminnot ja tilat. Kukin toiminto esitetään pohjalla omana - kuvatasona. Piirtäkää läpinäkyvälle kalvolle, jolloin kuvatasona voi vertailla asettamalla päällekkäin. Kukin toiminto ja sen tila korostetaan värein. Käyttäkää apuna ottamianne valokuvia. Poista tai lisää jokin toiminto pihasta ja ylläty.
- Tarkastelkaa toimintoja kuvatasona kerrallaan. Suunnitelkaa, miten eri toimintoja ja tiloja voidaan kehittää nykyistä paremmiksi.

Projektitehtävät - Tila

Liikunta ja historia. **Tutustukaa leikkien koulun pihaan.** Leikissä tutustut rakennuksiin, nurkkiin, koloihin, pihakiviin ja puihin.

- Keksikää ja opetelkaa oma loru.
- Osa leikkijöistä jää lorulla rosvoiksi, loput poliiseiksi. Molemmille osapuolille sovitaan selvä pollarin tai rosvon merkki esim. pollarit lakki päässä tai lakki nurinpäin. Pollarit rajaavat maahan piirtämällä putkan. Sovitaan leikkialueen ulkorajat. Leikkiä voi pelata hipan tai piilosen säännöillä. Kiinni jääneet rosvoet kuskataan putkaan. Kun kaikki rosvoet on saatu kiinni, vaihdetaan osia. Kotipihalla leikkiessä syksyn pimeinä iltoina pollarit jahtaavat rosvoja tietysti taskulampuilla.
- **K-70.** Perinneleikit vain paranevat vanhetessaan. Kuten tarinaperinteessä, leikeissäkin on monia versioita, joita lapset itse keksivät. Kokeile vapaasti tätä. Jos viimeinen vapaa rosvo huutaa ennen kiinnijäämistä "tunnistus", hän saa mahdollisuuden pelastaa itsensä ja toverinsa putkasta. Rosvo saa sidotuin silmin ja käsin kokeillen tunnistaa putkaan joutuneet. Jos hän onnistuu, pollarit päästävät rosvoet vapaaksi ja jahtaus alkaa samoin joukkuein uudestaan. Lisäjännitystä tuo se, että rosvoet saattavat vaihtaa pipoja tai takkeja juuri ennen tunnistusta. Pollari, joka saa eniten rosvoja kiinni, palkitaan vuoden poliisiksi sisupastilleilla tai munkilla.

Matematiikka. **Koulu jalasta kattoon.**

- Kuinka iso jalkapohja on koululla? Kävele koulun ympäri ja mittaa omalla askelmitalla koulun sokkelin pituus ja leveysmitat. Arvioi yhteenlaskettu ympärysmitta metrimäärä. Näin saat koulun jalan koon selville. Onko jalan koko sama kuin pohjan pituus vai pohjan pinta-ala?
- Käytä koulun ikkunoita tai julkisivuelementtejä mittaamiseen. Etsi julkisivusta sopiva mittamoduuli. Tarkkaile, toistuuko jokin mitta ja mitoitus ikkunoissa, ikkunaryhmissä tai seinäpinnassa? Mittaa moduulin korkeus ja leveys.
- Käytä moduulin pinta-alaa koko julkisivun pinta-alan arvioimiseen.
- Luonnostelee koulun tai sen piharakennuksen katon perusmuoto. Arvioi tai mittaa yhden lappeen pituus- sekä leveys. Arvioi ensin yhden lappeen ja myöhemmin koko katon pinta-ala.

Kuvataide ja matematiikka. **Koulu huippumallina.**

- Tutki onko koulusi runko massiivinen ja mitä tarkoittaa massoittelu.
- Tee savesta tai askartelumassasta koulun kokonaisuoto (kivijalasta kattoon) pienoismallina.
- Muistele geometrisia perusmuotoja ja yhdistele niistä koulun massa.
- Ota oikea koulu malliksi. Vie pienoismalli alustalla ulos koulun pihalle. Arvioi koulun avulla pienoismallisi mittakaava.
- Poista tai lisää savea siten, että koulun kokonaisuoto ja mittasuhteet säilyvät. Tutki mittasuhteita ja massan muutoksia.

Kuvataide. **Croksit ja oppilaat yökoulussa.**

- **Taustaa:** Kun oppilaat lähtevät koulusta, alkavat kouluun unohdetut löytötavarat ja croksit vallata tiloja. Croksit lähtevät hiippailemaan koulussa paikkoihin, mistä ne erityisesti pitävät tai minne eivät saa päiväsaikaan mennä.
- Piirtäkää sarjakuva tai tehkää animaatio: miten hiippailijat muuttivat yöllä luokan kalustusta, sisustivat luokkia tai tekivät tilataidetta koulun käytäville.
- Suunnittele, miten sisustaisit luokkasi yökoulu varten? Miten ja missä nukutaan, laitetaan murkinaa, syödään ja viihdytään?
- Tehkää animaatiolle "yökoulu" kuvakäsikirjoitus.
- Tehkää vaihtoehtoisesti havainnekuva luokasta ennen ja jälkeen yökoulun. Valokuvatkaa, käyttäkää kuvankäsittelyä ja erilaisia värejä sekä materiaaleja.

Projektitehtävät - Tila

Kuvataide ja matematiikka. **Kaupunkitila.**

- **Taustaa:** Kaavat, joita arkkitehdit suunnittelevat, ovat malleja ja teorioita siitä, miten kaupunkia tulee asuttaa ja rakentaa. Arkkitehdit suunnittelevat mihin alueilla rakennetaan, miten ja millä välineillä alueilla liikutaan ja mitä palveluita niille sijoitetaan. Ensin suunnitellaan ns. "suuria linjoja". Apuna käytetään erilaisia asiantuntijoita, tutkimuksia, teorioita, käsitteitä ja symboliikkaa. Symbolein kuvataan kaupunkirakennetta ja asuinalueiden luonnetta esim. säteittäistä tai nauhamaista rakennetta. Asuttaminen on erilaisten liikennevirtojen ohjausta, kotien, kauppojen, kirjastojen, taiteen, urheilupaikkojen ja koulujen sijoittelua. Tämä työ tehdään monien ammattilaisten yhteistyönä ja kaupunkilaisiakin kuunnellaan. Käytä tehtävissä apuna historiakirjoja, arkistopalveluita (kaupungin museo- ja virastot) ja verkkosivuja.
- Minkä muotoisia tiloja löydät keskustasta ja kaupungista sen ympärillä?
- Mistä kaupunkitilat muodostuvat asemakaavassa: tutki maastonmuotoja, vesiaiheita, teitä, katuja, taloryhmiä, aukioita, puistoja ja puita.
- Tutki katutilan rakentumista jalkojesi alla, kättesi korkeudella ja pääsi yläpuolella.
- Katso talojen kivijalkoja, jalkakäytävän linjaa, rakenteita, tasoja ja materiaaleja. Huomaa autot ja tietila, istutukset ja puut.
- Mittaa silmällä rakennusten seiniä, kylttejä, ikkunoita, katoksia ja räystäslinjoja. Onko katutilan kattona taivas?

Ympäristö- ja luonnontieto. Oma **puolen hehtaarin puisto**. Toteuttakaa puisto pienoismallina. Miettikää pienoismalliin sopiva mittakaava.

- **Haaste:** puistotilan koon, rakenteiden, puiden ja istutusten hahmottaminen
- **Tarvikkeet:** Varaa pienoismallia varten sopivan kokoinen pahvilaatikko, muovikassi ja laatikon pohjan kokoinen levyalusta (tai tarjotin). Tee puistosi pienoismalli luonnonmateriaaleista: käytä pohjalle hiekkaa, multaa, kasveja ja kasvinosia, pistokkaita viherkasveista, kiviä ja puutikkuja, heiniä ja erilaisia rakennelmia. Käyttäkää tarvittaessa liimaa.
- Tutustu eri puistotyyppisiin ja tiloihin: luonnonpuistot merellä, järvillä, tuntureilla, metsissä; linna-, sairaala- tai luostaripuistot ja erilaiset kaupunkipuistot.
- Leikkaa pahvilaatikkoa siten, että siihen jää reunaa n. 5 cm. Levitä pohjalle leikatusta muovipussista suoja laatikon reunoja myöten. Nosta pohjustettu laatikko levyille tai tarjottimelle.
- Kuvittele puistotilaa luovia elementtejä: käytävät, polut, puut, kasvillisuus (matalat ja korkeat istutukset), vesiaiheet, kivetykset, kivet, aidat, portit, kalusteet, varjo ja valo ja pintamateriaalit. Muista luoda viihtyisä retki-, eväs- tai näköalapaikka!
- Piirrä puistosuunnitelma, jossa näkyy eri elementtien asema.
- Huom. Pienet kasvintaimet alkavat kasvaa alustalla, kun kastelet multaa. Seuraa, miten aaripuistosi muuttuu kasvien kasvaessa.

Projektitehtävät - Tila

Kuvataide ja käsityö. **Huvia omassa majassa.** Perustakaa huvimaja, jossa viihdytte. Mieti pienoismalliin sopiva mittakaava.

- **Taustaa:** Käytä suunnittelussa apuna mielikuvia elokuvista, kirjoista (fantasia, sadut ja lorut) ja peleistä.
- **Haaste:** Kevyt rakenne, esteettisyys ja kestävyys
- **Tarvikkeet:** Rakenna majan malli ja ympäristö sään salliessa koulun pihalle. Sisällä luokassa voit rakentaa pienoismallin pahvialustalle. Käytä valmis- tai luonnonmateriaaleja (kankaita, lautoja, naruja, oksia, ruokoja, kiviä jne.)
- Mieti, mihin haluaisit rakentaa huvimajan? Kuvitelkaa huvimajan ympäristö: lampi, rinne tai mäki. Onko maja pysyvä vai siirreltävä?
- Huvimajaa suunniteltaessa tulee huomioida turvallisuus, avautuvat näköalat, suoja säältä, ekologisuus ja luonto, levähdyspaikat ja esteettisyys.
- Tutkikaa majaan tarvittavia kantavia rakenteita ja niiden kestävyyttä sekä majamaiseman esteettisyyttä. Miten maja ja maisema sopivat yhteen?

Äidinkieli. Kirjoita lehtikirjoitus. **Ota itse tilaa!**

- Millainen on mielestäsi käyttämätön tai hylätty rakennus?
- Ota kantaa yleisöpalstalla, miten kylällä tai kaupungissa oleva rakentamaton tila, tyhjä, hoitamaton ja villi ympäristö tulisi muuttaa vai pitäisikö se jättää nykyiselleen?
- Millaiselta satama, tori tai puisto näyttää, jos perustat sinne lasten ja nuorten tapahtumapaikan?
- Missä olisi näkyvä ja siistin näköinen nuorten kohtaamispaikka?
- Tee luonnospuirros nuorisotilasta johonkin käyttämättömään tilaan: satamaan, vanhalle koululle, piharakennukseen, varastoon, myllylle tai sahalle. Käytä mielikuvitusta, millaista tilaa voi rakentaa lauta- tai tiilirakennukseen? Sopisiko tila harrastuksiin tai vaikka taide- ja tuunaustalliksi?
- Millaisin rakentein ja materiaalein nuorisotilasta saisi käyttäjiensä näköisen? Olisitko itse valmis rakentamaan tilaa?

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Aika

- Ajan kuluessa ympäristömme muuttuu. Muutoksia aiheuttavat ihmiset ja luonnonolot.
- Historia kertoo ympäristön muutoksista, mutta myös säilymisestä.
- Rakennuksissa ja rakennelmissa on historian jälkien kerroksia. Ne ovat ”johtolankoja”, joita tutkimalla voi erottaa eri-ikäisiä materiaaleja, tyylejä, tiloja, toimintoja, taitoja, perinteitä, käyttötapoja jne.
- Rakennusten tutkiminen on yllättävää ja jännittävää salapoliisityötä.
- Tutustu ajan jälkiin perinteisessä ja modernissa ympäristössä: kotona, koulussa, kylällä ja kaupungissa.
- Tutki ajan jättämiä jälkiä erilaisin tehtävin.

Projektitehtävät

Tavoitteet ja soveltuvuus

- Aihekokonaisuudet: kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys; ihmisenä kasvaminen; viestintä ja mediataidot; teknologia.
- **Pohdi, mikä on totta ja mikä tarua?**
Ole kriittinen ja arvioi huolella.
- **Aikalomake**

Projektitehtävät - Aika

Historia, äidinkieli, kuvataide. **Valmista esi-isän ja -äidin koti**

- Tutki kirjoista ja verkkosivuilta, millainen on historian pienin ja alkukantaisin asumisen yksikkö Suomessa.
- Tarkastele kotaa, laavua, saunaa ja eteistupaa. Millainen on ollut muodoltaan näiden rakennelmien pohja, perustus eli jalka, seinä, tulisija, erilaiset aukot ja katto.
- Tutki kota ja koti sanojen etymologiaa. Etymologia on sanaselitysoppi, joka avaa ikkunan menneisyyteen. Näin tutkit sanojen alkuperää ja historiaa: äänneasua, sanalainoja ja merkitysten historiaa. Käytä kota-sanana merkityksen selvittämiseen lähteenä kirjallisuutta ja verkkosivuja.
- Valmista kiviakauden pistekota ja kuoppaliesi. Voit tehdä mallin ulos pihalle omien mittojesi mukaan tai sisällä levyalustalle pienoismallina. Käytä valmistamiseen oksia eli kotariukuja, naruja, kiviä, hiekkaa, sammalta, heinää ja tuohtia sekä nahkapaloja.
- Valmista moderni kota. Mieti kodan käyttötarkoitusta, muotoa, kokoa ja tarvittavia materiaaleja. Mitä kierrätysmateriaaleja voisit käyttää? Arvioi, kestäkö moderni kota aikaa yhtä hyvin kuin perinteinen?

Historia ja kuvataide. **Tupa ja paritupa kodin perusmuotona.**

- Tutkikaa historiakirjoista rakennussanastoa ja retkellä perinnerakennuksia. Vanhoja valokuvia Pohjois-Savon tuvista 1800-luvulta on esim. julkaisussa Savo ja sen kansa.
- Piirtäkää köyhän käsityöläisen mökin pohja – savutupa ja kamari. Pienen porstuan (sisäänkäynti) toisella puolella oli tupa ja toisella kamari. Tupa oli 1800-luvulla usein sisäänlämpiävä ja savuttava savutupa.
- Piirtäkää torppa tai talonpoikaistalo – perinteinen paritupa. Porstuan (kylmää tilaa) molemmin puolin oli tupa ja sen perällä kamari. Toinen tuvista oli usein vanha savutupa ja uuteen tupaan rakennettiin uloslämpivä uuni.
- Merkitse piirroksiin, missä asuivat työ- ja talonväki, missä työskentelivät emäntä ja piikat tai isäntä ja rengit, missä majoitettiin tai kestettiin vieraita? Tähän liittyvät termit: mies- ja karjapiha, päärakennus, väentupa, pytinki, piikainaitta ja karjatarha, renkien aitta- ja tallikartano.
- Kuvaile huoneita ja kerro, millaisesta elämästä mökin tai parituvan pohja kertoo? Missä nukuttiin, tehtiin töitä, laitettiin ruokaa tai säilytettiin tavaroita? Kuinka monta perheenjäsentä asui torpassa tai isolla maatilalla?
- Suomalaisten suosikkitalo 2000-luvulla on noin sadan neliön puutalo: väriltään vaalea, katto on punainen tai musta, kolme makuuhuonetta, usein tupakeittiö, puulla lämpiävä uuni ja terassi takapihalla. Tutki onko tällainen unelmakoti uuden ajan paritupa? Piirrä talon pohja ja merkitse, missä suosikkitalossa puuhailevat perheen mies- ja naisväki tai lapset?

Projektitehtävät - Aika

Kuvataide ja äidinkieli. **Elämää sydänmuurin ympärillä.** Tutki sodanjälkeistä 1950-luvun kotia. Selvitä sen tarina huoneita tutkimalla.

- **Taustaa:** Rintamamiestalot rakennettiin rungoltaan kuution mallisiksi. Talon pohja oli neliö, jonka keskellä sijaitsi kotia lämmittävä sydänmuuri eli tulisija. Saman hormin yhteyteen muurattiin niin keittiön liesi, kamarin pönttöuuni kuin olohuoneen tiilitakka. Lasten suosituin leikki oli juosta huoneiden läpi: ”ympäri mennään yhteen tullaan”, ja kutittaa toisiaan kohdattaessa. Tutki historiakirjoja, rakennuspiirustuksia ja verkkosivuja. Kirjoita ja piirrä pohjapiirroksen vastaus seuraaviin kysymyksiin:
- Mistä on peräisin nimi rintamamiestalo?
- Kuvaile millaisia huoneita oli sydänmuurin ympärillä?
- Tutki paikan päällä, missä on makuuhuone, keittiö, olohuone (kamari), kuisti ja eteinen, yläkerta ja vinttihuoneet sekä kellari?
- Miten huoneissa asuttiin ja toimitettiin kotiaskareita?
- Mikä oli tilaihme heteka? Missä sijaitsi ajan uutuus, astioiden kuivauskaappi? Mitä laitettiin likasankoon?
- Miten ullakolla asuttiin ja mitä siellä säilytettiin?
- Mitä säilytettiin kellarissa?
- Miksi kuisti rakennettiin?
- Missä rintamamiestalossa oli lastenhuone ja leikkitilaa?
- Mahtuiko sisällä peseytymään ja mikä oli huussi?

Liikunta. **Ei saa astua maahan!** Tutustu leikkien ympäristön historiaan: kiviin, kivetyksiin, laattoihin, kaiteisiin, telineisiin, kantoihin ja puun juuriin.

- Leikissä hypitään sopimuksen mukaan joko yhdellä tai kahdella jalalla maasta koholla oleville pihakiville ja tasapainoillaan. Se joka hyppää kiven ohi tai koskettaa maata, tippuu pelistä pois. Pelistä pudonnut saa yrittää naurattaa kilpailijoita tai estää hyppimistä muuten kuin koskettamalla. Viimeiseksi hyppimään jäänyt on voittaja.
- Sovellus: kilpajuoksu kodissa. Rakentakaa maahan kodin huoneiden pohja: uunin muuri, huoneet ja oviaukot. Tehkää pohja kivillä, lehdillä, oksilla ja talvella lumipalloista rajaamalla. Järjestäkää kilpajuoksu huoneiden ympäri, niin ettei kiviin, lumipalloihin tai oksiin saa astua. Juoskaa kodin huoneita ympäri ja oviaukkojen kohdalla kutittakaa vastaantulijaa. Varokaa astumasta kodin päälle.

Projektitehtävät - Aika

Kuvataide ja historia. **Tunnetko koulutyypin?**

- **Taustaa:** 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella rakennetut puiset kansakoulut suunniteltiin mallipiirustusten mukaan. Siksi kansakouluissa on paljon yhteisiä tunnuspiirteitä: luokkatyypit, koulun koko ja rakennustyylit. 1920-30-luvulla rakennettiin tiilirunkoisia "kivikouluja", joissa oli rapattu- tai tiilipinta. Arkkitehtuurissa korostuivat ajan ihanteiden mukaan ankara symmetria ja pelkistetyt sekä käytännölliset muodot. Kouluissa näkyy ajan kasvatus- ja opetusperiaatteet. 1950-luvun kuluessa koulurakennuksen ikoniksi yleistyi koko Suomessa monikerroksinen vaaleaksi rapattu harjakattoinen kivitalo liuskekivisokkeleineen. Monet kirkonkylien ja kaupunkien modernit kansakoulut rakennettiin 1950-luvulla ajalle tyypillisten Jukka- tai Esko -mallipiirustuksen mukaan. Rakennus koostui kahdesta siivestä, joista toiseen sijoittui koulun juhla- ja liikuntasali ja toiseen luokkatilat. Tätä koulutyypin lienee vähintään yksi esimerkki jokaisessa Suomen kunnassa. 1950-luvulla myös koulurakennuksen massoittelu vapautui. Tuon ajan koulurakennuksessa on runsaasti sisäisiä pieniä tasoeroja ja portaita. Opetustilat monipuolistuivat, erikoisluokkatiloja tuli lisää, mutta koulu koostui edelleen luokkahuoneista ja niitä yhdistävistä käytävistä.
- Tutustu omaan koulutyypin. Kerro sen tunnuspiirteet.
- Huomaatko, onko oma koulusi ollut ennen toisen näköinen? Kuvaile muutosta.
- Järjestäkää kotiseudun koulutyypin facebook -esittely. Keitä samanikäisiä rakennuksia vanha kansakoulu kutsuu kaverikseen?
- Dokumentoikaa, löytyykö 1920-30 -luvun koulusta näyttävä sisäänkäynti (portaali), pilareita tai pylväitä, korkea sokkeli, kiviharkkoja, päätykolmio, koristeellinen parveke, kerroslistoja, ikkunan kehyskoristeita, juhla-kerros, holvikatto, peiliovia, leveä porrassyöksy tai kaareutuvia kivi- tai puukaiteita? Valokuvaa löydökset.
- Dokumentoikaa, löytyykö 1950-luvun koulusta rappausta, liuskekiviä, matala sokkeli, siipiä, juhla- ja voimistelusalit, tasoeroja portaineen, kierreportaita ja pelkistettyjä teräskaiteita, erikoisluokkatila sekä pitkiä käytäviä? Valokuvaa löydökset.

Äidinkieli. **Omat nimet kirjaan.** Sanaselitys avaa ikkunan menneisyyteen.

- **Taustaa:** Pohjois-Savon seudulla on runsaasti lappalaisperäistä paikannimistöä. Lappalaiset "jutasivat" peurojen vaelluksen mukaan asuinpaikkaa vaihtaen. Heillä oli kesä- ja talvikyliä. Kesäkyllissä saalistettiin lohta ja talvikylissä hoidettiin puolikesyjä peuroja eli poroja. Paikannimiä voi tutkia etymologian avulla. Etymologia on sanaselitysoppi. Näin tutkit sanojen alkuperää ja historiaa: äänneasua, sanalainoja ja merkitysten historiaa.
- Tutki karttaa ja paikannimiä; päättele, mitkä muut kuin kota-alkuiset paikannimet ovat saamelaislähtöisiä.
- Valitse mieluisin paikan-, tien- tai talon nimi. Onko nimi uusi vai vanha? Miksi nimi liittyy luonnonilmiöön, henkilöön (merkkihenkilöön), sukuun, paikan asuttamiseen, matkaamiseen, eläimiin tai merkkitapahtumiin? Hanki tietoa kirjoista, verkkosivuilta, vanhempia ja isovanhempia haastatteleamalla.
- Mitä paikkoja tiedät, joille kylän lapset, kaverit tai sinä olette antaneet nimen? Mistä paikalle antamanne nimi kertoo?

Matematiikka. **Historian kerrokset.**

- Piirtäkää rullapaperille "kylän tai kaupungin aikajana". Ottakaa mukaan tärkeimmät historian ja rakennusten vaiheet esihistorialliselta ajalta tähän päivään. Käyttäkää janalla kuvia kohteista ja kirjoittakaa lyhyt esittely.
- Ottakaa janalle mukaan kivikautinen asutus ja muut muinaisjäännökset, historiallisen ajan pysyvä asutus, vanhimmat kantatalot ja kirkko, 1800-luvun torpat ja käsityöläisten mökit, pappila, kartanot ja teollisuuden rakennukset, 1900-luvun vaihteen kansakoulu, rautatierakennukset, kaupat, seurantalot ja muut kulttuurirakennukset, 1900-luvun huvilat ja työväen asunnot sekä arjen historiaan liittyviä uudempia rakennuksia, kuten modernit koulut ja oma koti (kysy vanhemmilta kodin rakennusvuosi). Kiinnittäkää piirustus luokan seinälle.
- Laskekaa aikajanalta, kuinka vanha on kylän asutus, jokin tila tai rakennus.
- Merkitkää janalle, milloin ilmaantuivat muinaiset riistapolut, kesä- ja talviet: metsäpolut, kärrytiet, jäätiet, maantiet (harjulla, kannaksilla, soita, jokia ja järviä myöten).

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

sanasto - kuvasto - opas

tulosta

sisältökartta

Aine

- Pohtikaa, miten rakennusmateriaalit voi tunnistaa? Mitkä materiaalit ovat kestäviä, ekologisista ja kierrätettäviä? Millaiset materiaalit näyttävät kauniilta?
- Kun puhutaan kauniista tai rumasta ympäristöstä, käytetään kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Jokaisella on mielipide kauniista tai rumasta.
- Tutkittaessa ympäristöä käytetään samoin kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Tutkija käyttää työssään yhteisesti sovittuja valintaperusteita (kriteereitä).
- Tutustu materiaalien jälkiin perinteisessä ja modernissa ympäristössä: kotona, koulussa, kylällä ja kaupungissa.
- Tutki esteettisen olemusta ja materiaalien jälkiä erilaisin tehtävin.

Projektitehtävät

Tavoitteet ja soveltuvuus

- Aihekokonaisuudet: vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta; teknologia; viestintä ja mediataidot.
- **Tarkkaile, perusteletko mielipiteesi?**
- **Ainelomake**

Projektitehtävät - Aine

Kuvataide. **Detaljipeliä luokassa.** Suunnitelkaa rakennuksen materiaaleista ja yksityiskohdista muistipeli tai korttisarja.

- Tutkikaa ympäristön rakennuksia läheltä. Valokuvatkaa tai piirtäkää rakennuksen yksityiskohta kuvakulmasta, joka paljastaa rakennuksen materiaalin ja luonteen. Mukana voi olla kuva-arvoituksia.
- Käyttäkää kuvasarjan tai -korttien suunnittelussa apuna historiakirjoja, verkkosivuja ja omia muistikuvia.
- Tulostakaa tai maalatkaa kuvat yksityiskohdista. Kuvia tarvitaan kaksi kappaletta kutakin. Miettikää pelikorteille sopiva koko. Leikatkaa pelikorttipohjat vahvasta kartongista ja liimatkaa kuvat niille. Voit käyttää myös vaneria pelikorttien pohjana. Lakkaa vanerin pinta, jos maali on vesiliukoista.
- Pelatkaa muistipeliä joukkueina aikaa vastaan. Korttisarjaa ja muistipeliä voitte myydä myyjäisissä tai muissa koulun tapahtumissa kerhotoyon, leirikoulun tai luokkaretken hyväksi.

Fysiikka, kemia, käsityö, matematiikka. **Kokkaa perinnemaali.** Tutustu perinnemaaleihin ja maaliresepteihin. Käytä apuna verkkosivuja.

- Veistäkää puusta toteemipaalu, heimomerkki tai haltijapuu. Valmistakaa maitomaali: rasvatonta maitoa, sementtiä ja väripigmenttiä. Käsittele puuveistos ja aseta ulos sään armoille. Tarkkaile, miten maali kestää aikaa? Onko veistetty pinta vielä kaunis?
- Vanhenna lautta. Sahatkaa laudasta n. metrin mittaisia kappaleita. Voitte muotoilla vannesahalla lautoihin nirkkopään. Lautojen päähän porataan reikä ja kiinnitetään naru. Valmistakaa rautavitrilliliuos: 10 l vettä ja 3-4 kg rautavitrilliliuos. Laske mitat 1 litran koemaalin mukaan.
- Laita liuoksella käsitelty lauta ulos sään armoille käsittelemättömän laudan viereen. Tutki miten ajan kuluessa laudan pinnat muuttuvat?

Liikunta. Leikkikää **perinneleikki väri**

- **Väri** asettuu peilin tavoin kasvot koulun tai piharakennuksen seinään päin ja muut leikkijät jäävät 10 -15 m päähän lähtöviivan taakse. Väri sanoo jonkin värin esim. punainen. Kaikki ne joilla on punaista vaatteissaan saavat edetä värin määräämään matkan verran. Matka lasketaan askelina: jättiläisen, hiiren tai muurahaisen askelilla. Askeleet sovitaan yhdessä ennen leikkiä. Se on voittaja, joka ensimmäisenä koskettaa väriä. Voittaja on uusi väri.

Äidinkieli. **Gallup – materiaalin arvo.** Haastattele kotona vanhempia tai isovanhempia.

- Miten uudesta ympäristöstä tai rakennuksesta tulee kaunis, ruma tai vanha?
- Miten vanhaan puutaloon ja sen asukkaisiin vaikuttaa talon korjaaminen uusin materiaalein?
- Onko vanhassa vara parempi?
- Mikä on ekologinen rakennusmateriaali?
- Kysy top 5 kylän tai kaupungin rumimmat ja kauneimmat rakennukset. Kirjoita perustelut lyhyesti. Tee myös oma top 5 lista ja vertaile tuloksia.

Projektitehtävät - Aine

Kuvataide, historia, käsityö. Materiaalista muodoksi – **kiviäita**.

- Tutki vanhaa tai uutta kiviäitää. Tunnustele kivien pintaa, tutki värejä ja muotoja.
- Mitä elollista aidasta löytyy?
- Tutki kiviäidan rakennetta, muotoa, kivien ladontaa ja muurausta. Millainen on materiaalin ja muodon yhteys?
- Kokeile rakentaa: Kiviäidan pienoismallin tekoon tarvitaan erikokoisia ja muotoisia kiviä: pyöreitä tai lohkottuja. Mieti sopiva mittakaava. Aluskivet ladotaan osin maan sisään. Kiviä ladotaan keilamaisesti ylöspäin kaventaen. Molemmat kyljet ladotaan suuremmista kivistä, jotka kiilataan liikkumattomiksi pienten kivensirujen tai kivien avulla (voit käyttää sisällä rakennettaessa kuumaliimaa). Kylkien väli täytetään pienemmillä kivillä. Kiviäitää voidaan tehdä myös kivipaasista (pylväistä), joiden välillä on takorauta- tai teräsputkikaide.

Kuvataide, historia, käsityö. Materiaalista muodoksi – **betonisilta**.

- Tutki vanhaa tai uutta siltaa. Tunnustele miltä tuntuu kivi, teräs ja betoni.
- Tutki sillan rakennetta, valua, liitoksia, tukia ja muotoja. Millainen on materiaalin ja muodon yhteys?
- Tutki sillan turvallisuutta, kantavuutta ja kestävyyttä sekä siltamaiseman esteettisyyttä. Mitkä elementit yhdistävät sillan ja maiseman kauniiksi kokonaisuudeksi?
- Mitkä sillanrakennusmateriaalit valitsisit omaan turvalliseen siltaasi, jonka uskallat ylittää?
- Kokeile rakentaa: Silta- tai laituriarkkitehtuurin pääelementtejä ovat pilari-, palkki- ja holviratkaisut; pystysuuntaan kantavat pilarit ja vaakatasossa kantavat palkit. On olemassa riippusiltoja, palkkisiltoja ja kaarisiltoja. Lisäksi tarvitaan virtaan silta-arkkuja, sillan reunakaiteita, ylätukiin pyloneita ja köysistöjä. Vanhoissa silloissa oli usein kivipylväät ja putkikaiteet. Silta ja sen ympäristö voidaan tehdä ulos koulun pihalle tai sisälle luokkaan pahvialustalle. Käyttäkää pienoismallin rakentamiseen luonnonmateriaaleja: oksia, ruokoja, kiviä, hiekkaa ja tarvittaessa naruja sekä puuliimaa (kuumaliimaa). Mieti sillalle sopiva mittakaava.

Kuvataide, historia, käsityö. Materiaalista muodoksi – **tiilipiippu tai -ornamentti**.

- Tutki tiilipiippua tai seinän tiiliornamenttia. Tunnustele miltä tuntuu tiili ja sen laasti?
- Tuntuuko piippu turvalliselta? Arvioi piipun alaosan halkaisija ja korkeus silmämääräisesti. Voit käyttää apuna metrin mittanaruja ja -keppiä.
- Tutki piipun tai ornamentin muotoa. Millainen on materiaalin ja muodon yhteys?
- Miten piippu erottuu maisemasta tai ornamentti taustastaan?
- Kokeile rakentaa: Muovaa talvella koulun pihaan lumipiippu ja kokeile korkeaa rakentamista tai valmista lumiornamentti. Lyö lumitiiliä muovimuottiin. Lado piippu tai ornamentti lumitiilistä. Mieti piipulle sopiva mittakaava. Muotoile ornamentti. Voit rakentaa tiilipiipun tai ornamentin luokassa pienoissavitiilistä (askartelusavesta) ja muurata sen savilaastilla tai puu- ja kuumaliimalla.

Projektitehtävät - Aine

Kuvataide, historia, käsityö. Materiaalista muodoksi – **puulaituri**.

- Tutki perinnelaituria tai uutta laituria. Tunnustele miltä puu tuntuu.
- Tuntuuko laituri turvalliselta oleilla?
- Tutki laiturin rakennetta, muotoa, tukia ja materiaaleja? Miten puu ja laiturin muoto on sovitettu yhteen?
- Miten laituri ja maisema sopivat yhteen?
- Kokeile rakentaa: Pikkulaiturin saat aikaan parista lankusta tai halkaistuista puupölleistä sekä pitkistä seipäistä. Perinteisesti katsottiin sopiva matala, jossa oli rannalla kiviä laiturilankkujen alle. Kiviä vyörytettiin rannalta veteen sopiviin paikkoihin. Lankuiksi etsittiin tarvepuuta kotoa tai lähimetsästä. Metsästä katkottiin seipäitä laiturin pysty- ja vaakatuiksi. Kaksi leveää lankkua (n. 2m) asetettiin kivien varaan ja tuettiin sivulta järven pohjaan isketyillä seipäillä. Lankkujen alle laitettiin muutama tukiseiväs, jotka sidottiin vitaksilla (pajun tai näreen kuoresta punotulla siteellä) pystyseipäisiin. Mieti laiturin pienoismalliin sopiva mittakaava. Maalaa pahvilaatikon pohjalle lampi tai lammen osa, rajaa rantaa kivin ja kasvein. Kiviä, heiniä ja sammalta voit hakea luonnosta. Laituritarvikkeiksi voit käyttää erilaisia askartelutikkuja tai luonnosta kerättyjä puutikkuja. Laiturin tukiseipäiden sitomiseen voi käyttää niintä tai lankaa. Liimaamiseen käytä puu- tai kuumaliimaa.

Kuvataide, historia, käsityö. Materiaalista muodoksi – **pisteaita**.

- Tutki vanhaa tai uutta pisteaitaa. Tunnustele miltä puu tuntuu.
- Tuntuuko aita tukevalta?
- Tutki aidan rakennetta, kiinnityksiä, muotoa ja materiaaleja? Miten materiaali on sovitettu muodoksi?
- Miten aita maastoutuu maisemaan?
- Kokeile rakentaa: Tee pienoismalli pisteaidasta koulun pihalle tai luokkaan pahvialustalle. Käyttäkää luonnonmateriaaleja: oksia, ruokoa, kiviä, sammalta, hiekkaa, naruja sekä tarvittaessa liimaa (kuumaliimaa). Mieti sopiva mittakaava. Pisteaitaan tarvitaan seipäitä, aidaksia ja ”vitaksia” (side) sekä ”varokkaita” (pönkkä). Aidan teko aloitetaan ”iskemällä” seipäitä pystyyn pareittain metrin välein. Aidan tekosuunta linjataan tarkasti tässä vaiheessa. Seipäiden väliin vinottain tulevat aidakset tehdään niin pitkiksi, että ne yltyvät kolmelle seiväsvälille. Aidaksen viistous pitää olla samanlainen koko matkan. Näin aidan korkeus pysyy tasaisena. Aita sidotaan aidaksien välistä kolmesta kohtaa vitaksilla (naruilla). Pönkät laitetaan metrin välein vuoroin kummallekin puolella.

Adoptoi talo

tallenna oma talo ja opi talon tavoille

Elämys

- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet säilyvät parhaiten, jos ne ovat tuttuja meille kaikille. Yhdessä tutkituista kohteista tulee läheisiä paikkoja.
- Arvosta rakennettua ympäristöä: hoida, tallenna ja luo uusia muistoja.
- Rakennusperinteet ympäristössä ovat muistojen aarteita. Kierrätä perinteitä, tuunaa ja mixaa.
- Mitä voimakkaampi tunne-elämys kulttuuriympäristöstä saadaan, sitä pysyvämmiin kokemuksiin ja muistoihin tallentuvat ihmisen pitkäkestoiseen muistiin.
- Koe elämyksiä erilaisin tehtävin yhdessä muiden kanssa. Luovuus on jakamista.

Verstastehtävät

Tavoitteet ja soveltuvuus

- Aihekokonaisuudet: ihmisenä kasvaminen; osallistuva kansalaisuus; kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys; viestintä- ja mediataidot.
- Suositus: **Kolme elämystä viikossa voimakkaasti nautittuna parantaa muistia!**
- **Aukaise elämyslomake**

Verstastehtävät - Elämys

Äidinkieli, ympäristö- ja luonnontieto. Säilytä tulevaisuuteen ja tee adoptiokohteen **säilytysresepti**.

- Pohtikaa miksi adoptiokohteen hoitaminen ja tutkiminen on tärkeää? Millaiset kohteet ovat arvokkaita asukkaille ja erityisesti lapsille sekä nuorille?
- Tehkää lähialueen muista arvokkaista kohteista julkaistavaksi oma suojelulistanne. Valokuvatkaa tai nimetkää kohteet, kirjoittakaa niiden suojeluperuste.
- Suunnittele adoptiotalon (kohteen) säilytysresepti:
 1. Herkullinen kuva kohteesta.
 2. Ainekset; eli mitä toimintoja, rakenteita, muotoja, materiaaleja ja yksityiskohtia tulee säilyttää?
 3. Valmistus; eli miten säilytetään, mihin saa tehdä muutoksia, mitä materiaaleja saa käyttää korjaamiseen?
 4. Laita resepti luokan seinälle muidenkin tutkittavaksi. Vertaillkaa reseptejä.

Kuvataide, äidinkieli, musiikki ja liikunta. **Kouluiltamat**.

- Valmistakaa kulttuuripolun tutkimusaineistosta teatteri iltamiin koululle tai seurantalolle. Iltamilla voitte kerätä rahaa luokkaretkelle.
- Esittäkää draaman keinoin millaisia muutoksia olette havainneet kouluympäristössä tai kulttuuripolulla. Voitte kutsua paikalle rooleihin eri vuosikymmeniltä arkkitehdin, koulun entiset opettajat ja oppilaat, keittäjän tai talonmiehen. Kun opettaja esim. 1920-luvulta putkahtaa aikamatkalle nykyiseen kouluun, voitte haastatella häntä: mitä muutoksia hän ympäristössä näkee ja miten hän kokee muutokset?
- Suunnitelkaa iltamiin tanssia, runoja, voimisteluesitys ja näytelmä. Kohokohtana on runojen taisto -esitys (yhteislausuntaa). Runojoukkueet kisaavat tulkinnan voimassa. Voittaja valitaan yleisöäänestyksellä.

Kuvataide, äidinkieli, ympäristö- ja luonnontieto. **Päivitystalkoot**.

- Piirtäkää ryhmätöinä adoptiokohteen arvokartta käsin tai tietokoneella. Kartalla esitetään yhteenvetona rakennusten tai rakennelmien sijainti ja ympäristön arvokkaat ominaispiirteet erilaisin merkein kuvattuna.
- Ominaispiirteitä voitte kuvata erilaisin merkein ja selityksin: arvokas puu tai puurivi, merkittävä näkymä, säilytettävä rakennus, arvokas piha osa, tärkeä leikki- tai liikuntapaikka, liikenteen solmukohta ja maiseman maamerkki (huomiokohde).
- Käyttäkää eri värejä merkkeihin. Keksikää sopivat merkki -symbolit. Laittakaa piirustuksen alakulmaan merkkien selitys.
- Vierailkaa keväisin ja syksyisin adoptiokohteella ja pitäkää siivoustalkoot. Puhdistakaa ympäristö roskista ja tarkistakaa kohteen kunto. Tallentakaa muutokset jotka näette ympäristössä esim. valokuvaamalla. Tiedot voitte siirtää adoptiokohteen arvokarttaan tai säilytysreseptiin.

Verstastehtävät - Elämys

Liikunta ja kuvataide. Liikettä rakennetussa ympäristössä - **ympäristön flow & yo!**

- Tarkastele kaupunki- ja kyläympäristön tiloja. Millaisia mahdollisuuksia niissä on liikkua eteenpäin sulavasti ja rennosti hyppien, kiipeillen, tasapainoillen, roikkuen, kierien tai tanssien?
- Suunnittele harjoitusrata tai tanssipolku lähiympäristöösi.
- Rytmitä liike ympäristöön ja matkaan sopivaksi.

Äidinkieli ja historia. **Roolipeliä kulttuuripolulla.**

- Suunnitelkaa ryhmätöinä roolipeliseikkailu kylään tai kaupunkiin.
- Tutkikaa lähiympäristön rakennettu miljöö ja siihen liittyvä paikallinen henkilöhistoria.
- Onko kylällä tai kaupungissa asunut tunnettuja kulttuuripersonia: kulkureita, veijareita, rosvoja, tietäjiä, parantajia, mestareita jne.? Missä he kulkivat, asuivat ja vaikuttivat?
- Kuvitelkaa peli johonkin aikakauteen. Tehkää käsikirjoitus ja roolitus. Antakaa hahmoille: nimet, taidot ja voimat sekä hahmojen tehtävät.
- Tutkikaa lähiseudun karttaa ja piirtäkää seikkailureitti.
- Sijoittakaa reitin varrelle tehtävapisteesiin erilaisia pelihahmoja. Hahmot esiintyvät seikkailijoille matkan varrella ja antavat visaisia tehtäviä suoritettavaksi.

Kuvataide. **Sano ei töhryille!** Valmistakaa graffiti tai jokin muu yhteisötaideteos.

- Yhteisötaiteen avulla voidaan korostaa kaupungin tai kylän henkeä ja arvokkaita ominaispiirteitä. Taideteokset, kuten tapahtumat, veistokset, tilataide, näyttelyt ja konsertit asuinalueellasi luovat kaupunki- tai kyläkulttuuria.
- Suunnitelkaa yhdessä näkyvälle ja avoimelle paikalle koulun pihaan taideteos.
- Tarvitset graffitiä varten seinäkkeen esim. levyrakenteesta, betonista tai tiilestä. Huomioi, että seinäkkeen materiaali sopii hyvin ympäristöön ja sen muoto kertoo ympäristöstä. Graffiti voidaan suunnitella myös koulun seinälle tehtäväksi.
- Valmistakaa maalaussuunnitelma ja pienoismalli.
- Miettikää maalauksen aihe, värit, muodot, viivat, pisteet, rytmi, liike, valot ja varjot.
- Miettikää seinäkkeelle sopiva materiaali, pintarakenne ja muoto sekä mittasuhteet.
- Esittäkää koulun pihasta havainnekuva, jossa näkyy taideteos ja sen ympäristö. Käyttäkää havainnekuva ja pienoismallia apuna, kun esittelette mihin taideteos sijoitetaan.